

УДК 37.025.7:811.111-26
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2019-89-8>

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ

Тимофеева Оксана Ярославівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
*Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»*
tymofoksana@gmail.com
orcid.org/0000-0001-6645-5604

В статті розглянуті особливості та шляхи розвитку критичного мислення на заняттях з англійської мови в морських вищих навчальних закладах майбутніми судновими механіками. Констатовано, що в основі освітньої й пізнавальної діяльності особистості лежать механізми мислення в цілому та критичного мислення зокрема. Критичне мислення є основою для формування професійної компетентності випускника морського вищого навчального закладу. Як члени екіпажів майбутні суднові механіки повинні мати навички прогнозування діяльності своїх підлеглих та обирати самий оптимальний та безпечний шлях реалізації професійних завдань. Відзначено, що заняття з англійської мови за професійним спрямуванням надають змогу майбутнім судновим інженерам-механікам розвинути навички критичного мислення. За умов використання зазначеної технології підвищується мотивація до вивчення англійської мови та професійної комунікації в цілому. Технологія синтезує ідеї та методи колективної безпеки і групової роботи. Ця система формує практичні навички по роботі з інформацією в процесі спілкування, читання й письма та спрямована на пришвидшене навчання базовим навичкам відкритого інформаційного простору, включеності у крос-культурне спілкування в умов багатонаціональних та релігійно різних екіпажах. Розвиток технології критичного мислення на заняттях з англійської мови передбачає три фази: фазу пробудження (актуалізація вже наявних знань та виклик інтересу), фазу розуміння (збереження інтересу та безпосередньо робота з темою), фазу відображення (творча, дослідна робота, порівняльний аналіз та виводи). Загалом розвиток критичного мислення на заняттях англійської розвиває здатність орієнтуватися в інформаційних джерелах (інструкціях, регламентуючих документах, тощо), правильно розуміти надану інформацію, класифікувати її відносно значущості та пріоритетності, розглядати нові знання критично, підводити підсумки і узагальнювати. Під час роботи за даною технологією курсанти застосовують всі засоби опрацювання інформації в самостійній роботі, починається процес самоосвіти. Також ця технологія може значно збільшити час мовної практики для кожного курсанта.

Ключові слова: критичне мислення, майбутні суднові механіки, морські вищі навчальні заклади, професійна комунікативна компетентність, інтеграція знань, технологія розвитку критичного мислення.

THE IMPORTANCE OF APPLICATION OF CRITICAL THINKING TECHNOLOGY IN ENGLISH CLASSES FOR FUTURE MARINE ENGINEERS

Tymofieieva Oksana Yaroslavivna,
Ph.D. in Pedagogics, Associate Professor of the Department of Humanities
*Danube Institute of National University
“Odessa Maritime Academy”*
tymofoksana@gmail.com
orcid.org/0000-0001-6645-5604

The article discusses the features and ways of developing critical thinking in English classes for future marine engineers at maritime higher education institutions. It is stated that the basis of the educational and cognitive activity of the individual comprises the mechanisms of thinking in general and critical thinking in particular. Critical thinking is the foundation for the formation of the professional competence of a maritime higher education institution graduate. As crew members, future marine engineers should have the skills of predicting the activities of their subordinates and choose the most optimal and safe way to accomplish their professional tasks. It is noted that the development of critical thinking of future marine engineers at maritime higher education institutions is possible during maritime English classes. The application of critical thinking technology in English classes allows increasing the motivation to learn the English language in general and of professional

communication in particular. This technology synthesizes the ideas and methods of teamwork and collective security. This system develops practical skills in dealing with information in the process of communication, reading and writing. It aims to accelerate the learning of basic skills of open information space, involvement in cross-cultural communication in the context of multinational and religiously diverse crews. The technology of critical thinking development involves three phases: the awakening phase (updating already existing knowledge and arousing interest), the understanding phase (up keeping the interest and direct work with the subject), and the display phase (creative and experimental work, comparative analysis and conclusions). In general, the technology of critical thinking in English classes develops the ability to get acquainted with numerous information sources (manuals, instructions, regulations, etc.), properly understand the obtained information, classify it in terms of importance and priority, critically review new knowledge and summarize. Utilizing this technology, the cadets use all the means of processing information in independent work, thus they are self-educated. The development of critical thinking in English classes can significantly increase the time of language practice for each cadet.

Key words: *critical thinking, future marine engineers, maritime higher educational institutions, professional communicative competence, knowledge integration, critical thinking development technology.*

Вступ. Конкурентоспроможним може бути компетентний фахівець, котрий усвідомлює необхідність визначення мети своєї професійної діяльності, вміє виокремлювати варіанти її досягнення, обирати оптимальний шлях для досягнення мети та аналізувати результати своєї діяльності, тобто регулювати власну професійну діяльність. Стосовно фахівців морської галузі вони ще повинні вміти прогнозувати діяльність своїх підлеглих та обирати самий оптимальний та безпечний шлях реалізації професійних завдань. Професійна компетентність випускника морського вищого навчального закладу становить невід'ємну якість особистості, яка пов'язана з її життєвими цілями, професійно важливими якостями, а також загальнолюдськими цінностями. До професійно важливих якостей відносяться спеціальні знання, вміння, професійні здібності, професійне мислення тощо. В основі освітньої та пізнавальної діяльності особистості, її саморегуляції лежать механізми мислення в цілому та критичного мислення зокрема. Тож, критичне мислення є основою для формування професійної компетентності майбутнього судового механіка.

Стаття 12 Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017, № 2145-VIII) визначає перелік ключових компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності кожної особистості, та розвитку важливих умінь, серед яких критичне мислення (1). Стандарт вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (галузь знань – 27 Транспорт, спеціальність - 271 Річковий та морський транспорт, спеціалізація - «Управління судовими технічними системами і комплексами») виділяє фахову компетентність досліджуваної теми як «критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять сучасної морської інженерії» (2). Навички критичного мислення дозволяють фахівцю

вести діалог, ставити під сумнів усталені думки і судження, визначати суть проблеми та знаходити альтернативні шляхи її вирішення.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми. Система вищої морської освіти покликана розвивати критичне мислення, спрямовувати курсанта на оволодіння розумовими, творчими й технічними здібностями задля вирішення життєво важливих і професійних проблем. Дисципліна «Англійська мова за професійним спрямуванням» дозволяє не лише накопичувати знання або розвивати творчий підхід, відповідальність, командну роботу, але й слугувати платформою для розвитку навичок критичного мислення курсантів під час формування професійної комунікативної компетентності. Критичне мислення на заняттях з англійської мови розглядали такі вітчизняні автори як В. Курявцева, Н. Бобришева, (В. Курявцева, Н. Бобришева, 2019), І. Головська (2014), Л. Курнос (2015), І. Пінчук (2018) та ін. Проте шляхи розвитку критичного мислення під час вивчення англійської мови майбутніми судовими механіками потребують більш детального аналізу, так само як і особливості зазначеного процесу.

2. Методологія та методи. Для досягнення вищезазначеного використано наступні методи дослідження: аналіз, синтез, систематизація, педагогічне спостереження та бесіди.

3. Результати та дискусії. Дисципліна англійська мова в морському вищому навчальному закладі має професійно спрямований характер, що полягає в інтеграції вивчення іноземної мови з профільюючими дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань та формування професійно значущих якостей особистості. Поєднання традиційних та інноваційних методів навчання англійської мови

дозволяє розставити пріоритети таким чином, щоб курсанти усвідомили та прийняли поставлені завдання і активно брали участь в їх здійсненні. Коли курсанти усвідомлюють, що рівень практичних навичок володіння мовою виріс і що вони дійсно можуть висловлювати свої думки англійською мовою – це стає додатковою мотивацією до подальшого вдосконалення знань з англійської мови, сприяє формуванню внутрішньої позитивної мотивації на професійне становлення для забезпечення активного особистісного включення курсанта у процес навчання, що є стимулом розвитку особистості в цілому. Слід відзначити, що англійська мова за професійним спрямуванням може не тільки здійснювати розвиток міжкультурної, комунікативної та професійної компетенції, а й сприяти розвитку критичного мислення у майбутніх судових механіків.

Також у процесі вивчення англійської мови формуються комунікативні та організаторські здібності, виключно важливі для професійної діяльності судового механіка. Все це стає для майбутнього фахівця запорукою якісного та безпечного виконання своїх функціональних та службових обов'язків.

Проте, як свідчить педагогічний досвід, багато курсантів та студентів не можуть говорити англійською вільно, допускають граматичні помилки, їм незручно спілкуватися з аудиторією, виникають проблеми з мовою тіла, їм важко підтримувати зоровий контакт. У більшості з них обмежений словниковий запас, повільна мова й читання, неточна граматики, фрагментарне розуміння висловлення англійською мовою, присутній страх публічного виступу, мають місце невпевненість в собі, побоювання робити помилки (Дідо, 2015:63).

Також велика частина курсантів та студентів має низьку мотивацію до вивчення іноземних мов, або ж мотивація обмежується успішною здачею іспиту з англійської мови. Інша частина більш-менш мотивована до вивчення іноземних мов, у таких курсантів та студентів частіше фіксуються наміри стати висококваліфікованими фахівцями та використовувати свої знання у професійній діяльності (Старовойт, 2017:178).

Для підвищення мотивації курсантів, вдосконалення й активізації навчального процесу у морському вищому навчальному закладі необхідно заохочувати курсантів до активного навчання, що стає одним із засобів досягнення цієї мети. Активні методи навчання універсальні та ефективні. Вони стимулюють практичну діяльність курсантів,

забезпечують освоєння ними нових ресурсів для досягнення мети.

Технологія розвитку критичного мислення відноситься до активних методів навчання. Ця технологія дозволяє курсантам навчитися критично мислити, аналізувати нову інформацію, правильно оцінювати свої й чужі дії, приймати відповідальні рішення. Активізація критичного мислення здійснюється в результаті процесу навчання, спрямованого на розвиток самостійної, творчої особистості, самореалізацію курсанта, стимулювання його творчого й особистісного потенціалу.

Критичне мислення відрізняється більшою керованістю, обґрунтованістю й цілеспрямованістю. Цей тип мислення необхідний для вирішення проблем, прийняття рішень. Критичне мислення використовує навички, які дійсні та ефективні для конкретної ситуації і поставленої мети. На думку В. Козира, критичне мислення має наступні ознаки: зважене судження, логічне формулювання висновків, побудова гіпотези, озвучування думок з аргументами тощо (Козира, 2017:22). Люди, що володіють цим типом мислення, прагнуть працювати раціонально, розумно, відповідально. Критичне мислення включає в себе такі розумові операції, як постановка цілей, виявлення проблем, просування гіпотез, аргументація, обґрунтування цих аргументів, а також прогнозування наслідків та виявлення альтернативних точок зору. Цей процес мислення включає в себе здатність застосовувати базові знання та навички для аналізу, синтезу й оцінки різних ситуацій та проблем. Критичне мислення також може включати здатність ідентифікувати проблему, всебічно вивчити її, проаналізувати аргументацію, розробити критерії оцінки рішень і перевірити надійність джерел інформації. Основні принципи, що характеризують розвиток критичного мислення: визначення та оспорування припущень, перевірка фактичної точності і логічної послідовності, розгляд контексту, вивчення альтернатив. Ці принципи дозволяють критично осмислити будь-яку отриману інформацію і зробити правильний вибір.

Слід зазначити, що самий термін «критичне мислення» вперше з'явився в середині двадцятого століття. Технологія критичного мислення була розроблена в США Д. Стілл та К. Мередіт (Kurtis S. Meredith, Jeannie L. Steele, 2017). Методологічна база цієї технології ґрунтується на ідеї конструктивізму (Piaget J., 1950; Л. Виготський, 1978). Найбільш популярними вченими, що вивчали й впроваджували теорію критичного мислення, є К. Поппер, Д. Холлперн, Л. Елдер.

Сучасна наука надає різні визначення критичного мислення. Як визначено Американською національною радою з вивчення критичного мислення, критичне мислення – це інтелектуальний процес застосування принципів і концепцій, аналізу, синтезу й оцінки інформації, отриманої з досвіду за допомогою спостереження, роздумів або спілкування, у якості керівництва до дії або переконання (15).

Вітчизняні науковці надають наступні визначення критичного мислення.

За О. Пометун, «критичне мислення можна визначити як окремий тип мислення, який характеризується активністю, цілеспрямованістю, самостійністю, дисциплінованістю та рефлексивністю та передбачає розвиток у процесі навчання здатності людини: визначити проблеми, аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію з будь-яких джерел, висувати альтернативи й оцінювати їх, обирати спосіб розв'язання проблеми чи власну позицію щодо неї й обґрунтувати свої погляди, робити свідомий вибір і діяти» (Пометун, 2018). За визначенням О. Шквир, критичне мислення – «це наукове мислення, спрямоване на прийняття людиною власного рішення шляхом використання інтелектуальних і комунікативних технік» (Шквир, 2019).

На думку А. Лякішевої, критичне мислення – це цілеспрямований процес мислення, що надає учню можливість сприймати, аналізувати, систематизувати, оцінювати інформацію, результат діяльності й обирати власну позицію, аргументувати власні думки та вчинки (Лякішева, 2019).

Вчені приходять до висновку, що технологія критичного мислення має продуману стратегію досягнення мети. Місія технології полягає в тому, щоб сформувати такі навички та вміння у курсанта, як здатність виробити власну думку, осмислити досвід, прийти до певного висновку і виразити себе ясно і впевнено. Технологія синтезує ідеї та методи колективної безпеки і групової методики навчання. Це ціла система, яка формує практичні навички по роботі з інформацією в процесі спілкування, читання й письма та спрямована на пришвидшене навчання базовим навичкам відкритого інформаційного простору, розвиток у громадян якостей відкритого простору, включеності у крос-культурне спілкування. Вищезазначене є не лише функціонально вимогою до судових механізмів як членів міжнародних екіпажів, а ще й життєво необхідними якостями для належного, комфортного та безпечного

співіснування та співпраці у екіпажах як малих закритих соціальних групах.

Таким чином, критичне мислення є одним з видів інтелектуальної діяльності людини, що характеризується високим рівнем сприйняття, розуміння і об'єктивності в підході до навколишнього інформаційного поля. Критичне мислення – це той спосіб мислення про будь-який предмет, зміст або проблему, в якому мислитель покращує якість свого мислення, вміло аналізуючи, оцінюючи і відновлюючи його. Критичне мислення – це самостійне, самодисципліноване, самоконтрольоване та самокорегуюче мислення.

Розвиток технології критичного мислення на заняттях з морської англійської мови передбачає три фази: фазу пробудження, фазу розуміння (або фазу сенсу), фазу відображення.

1. Фаза пробудження. Основна мета цього етапу – згадати раніше отримані знання і зв'язати їх з новими. Необхідно створити проблемну ситуацію, яка передбачає розкриття наявних у курсанта знань із заданої теми. Цей етап складається з двох елементів: мозковий штурм та організація кластеру. Мозковий штурм – це одиничний розумовий «розігрів», спільний пошук групового рішення. Робота курсантів може бути організована у підгрупах з подальшим зрівнянням ідей та доповненням. Кластер наочно демонструє розвиток критичного мислення на заняттях англійської мови за допомогою різних типів зв'язків між об'єктами та явищами. Доречно використовувати таблиці, карти з активними мовними одиницями і вказувати основні ідеї. За допомогою стрілок або зв'язуючи слів показують, яким чином елементи пов'язані один з одним. Такий метод якісно розвиває наочну презентацію причинно-наслідкових зв'язків, що є життєво необхідним навиком у майбутньому під час виникнення проблем з судовими механізмами та устаткуванням.

2. Фаза розуміння (або фаза сенсу). Цей етап пропонує введення нової інформації в формі лекції, фільму або тексту. Тут використовується метод вставки, коли курсанти відзначають у тексті, що вони вже знають і що суперечить їхнім уявленням, що цікаво та несподівано, а також що вони бажають знати краще. На цьому етапі може використовуватись як групова, так й індивідуальна робота. Застосовуються методи активного слухання та нотування, також методи активного читання з метою пошуку конкретної інформації, співставлення, підтвердження або спростовування попередньої думки, тощо. Доречними будуть маркувальні знаки ("Margin notes"), що дає можливість зіста-

вити нові відомості з тими, що вже відомо для курсантів.

3. Фаза відображення. Даний етап включає в себе думки, аналіз і творчі інтерпретації. Курсанти обговорюють, які нові знання вони отримали на уроці, систематизують та узагальнюють матеріал (Бреславець, 2014). Цей етап надає відповіді на такі питання як, сутність обговорюваної проблеми і який пропонуваній висновок, достовірність базових припущень, яка цінна інформація пропущена та які розумні додаткові докази відносно питання можна використати.

Додатково технологія розвитку критичного мислення здійснюється за допомогою наступних прийомів та методів роботи: постановка прямих і прихованих питань до тексту викладачем та курсантами; пошук відповідей на поставлені питання; розподіл ключових слів, ключових пропозицій в логічній послідовності; графічна систематизація матеріалу: кластер, мапи, таблиці, схеми; запис. (Бондар, 2015:106).

Загалом розвиток критичного мислення на заняттях англійської значно збільшує час мовної практики для кожного курсанта. Це дозволить здобути нові знання й навички всім курсантам групи і підвищити свій освітній та професійний рівень; розвинути самостійність прийняття рішень та відповідальність за ці рішення. Функції викладача англійської, за умов використання цієї методики, це модератор і організатор самостійної навчально-пізнавальної, комунікативної, творчої діяльності курсантів; це можливість поліпшити навчальний процес, розвинути комунікативну компетентність курсантів, а також забезпечити більш цілісний розвиток їх особистості.

Застосування технології розвитку критичного мислення надає можливість викладачу англійської створювати умови для варіативності й диференціації навчання; об'єднати окремі дисципліни, розвинути знання, навички і способи мислення; сформувати спрямованість навчання на самореалізацію та розробити ефективну індивідуальну технологію навчання для кожного курсанта.

Висновки. Підводячи підсумок, відзначаємо, що питання підготовки курсантів з англійської та/ або інших іноземних мов у морських вищих навчальних закладах набула більшої актуальності після того, як Україна спочатку приєдналась до Болонського процесу, а згодом проголосила курс на європейську інтеграцію. Для майбутніх судових механіків якісний рівень володіння англійської мови прискорює адаптацію до нових умов, надає мобіль-

ності, покращує можливості працевлаштування та приєднання до всесвітнього відкритого інженерного суспільства. Сьогодні знання іноземних мов і культур стає, безсумнівно, життєво важливим аргументом для випускників морських вищих навчальних закладів.

Навчання морської англійської мови сприяє розвитку критичного мислення за допомогою різноманітних матеріалів та інтерактивних підходів. Зазначена технологія дозволяє розвивати мовні навички курсантів, активно стимулює надбання нових знань курсантами для здобуття ними навичок професійної діяльності для якісного та безпечного виконання обов'язків в майбутньому.

Досягнення професійних, соціокультурних і мовних компетенцій з морської англійської мови сучасними курсантами має бути засноване на принципах інтеграції знань з фахових дисциплін і одночасному розвитку знань та умінь на основі критичного мислення. Використання технології розвитку критичного мислення сприяє формуванню пізнавального інтересу курсантів та їх самостійності, розвиває внутрішню мотивацію до цілеспрямованого навчання, творчого самовираження у вивченні навчального матеріалу. Застосування даної технології на заняттях з англійської мови спрямоване на розвиток інтелектуальних здібностей курсантів, необхідних не тільки в навчанні, але і в звичайному житті – вміння приймати рішення, працювати з інформацією, аналізувати і порівнювати різні сторони явищ, працювати як самостійно, так і в групі та колективі. Вона є дуже продуктивною та надає можливість створити сприятливу атмосферу співробітництва, активізувати всіх учасників освітнього процесу.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є розроблення практики розвитку критичного мислення та умов впровадження, визначення засобів та створення задач і проблем із застосуванням логічних операцій, що ґрунтуються на елементах самонавчання, критики та самокритики, командної роботи, що в цілому дозволить підвищити мотивацію до професійної комунікації англійською мовою у майбутніх судових механіків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про освіту : закон України : станом на 1 лют. 2019 р. : відповідає офіц. тексту. – Харків : Право, 2019. – 135 с.
2. Стандарт вищої освіти України для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (галузь

знань – 27 Транспорт, спеціальність - 271 Річковий та морський транспорт. Посилання: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/271-richkoviy-ta-morskiy-transport-bakalavr.pdf>

3. Kudryavtseva V., Bobrysheva N. Techniques to integrate critical thinking into Maritime English course. / V. Kudryavtseva, N. Bobrysheva // Молодий вчений. – 2019. – № 71.2. – С. 91–95.

4. Головка І. Г. Упровадження стратегій критичного мислення на уроках англійської мови / І. Г. Головка, І. Р. Талабішка // Наука і освіта. – 2014. – № 2. – С. 72–77.

5. Курнос Л. Б. Розвиток критичного мислення учнів на уроках англійської мови / Л. Б. Курнос // Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 2(1). – С. 162–167.

6. Пінчук І. О. Особливості розвитку критичного мислення майбутніх учителів англійської мови початкових класів / І. О. Пінчук // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. – 2018. – Вип. 1. – С. 102–110.

7. Дідо Н. Д. До проблеми викладання ділової англійської мови для студентів немовних факультетів ВНЗ / Н. Д. Дідо // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2015. – Вип. 35. – С. 62–65.

8. Старовойт Т. П. Мотиваційні чинники, які сприяють успішності у вивченні англійської мови студентами «немовних» спеціальностей / Т. П. Старовойт, Т. О. Григоренко // Молодий вчений. – 2017. – № 8. – С. 175–179.

9. Козира В. М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі / В. М. Козира. – Тернопіль : Астон, 2017. – 59 с.

10. Kurtis S. Meredith, Jeannie L. Steele. Classrooms of Wonder and Wisdom: Reading, Writing, and Critical Thinking for the 21st Century. 2010. 172 p.

11. Piaget J. The Psychology of Intelligence. New York: Routledge, 1950. 191 p.

12. Vygotsky L. S. Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.

13. Popper K. Knowledge and the Body-Mind Problem: In defence of interaction. Routledge, 2013. 151 p.

14. Halpern, D. F. Thought and knowledge: an introduction to critical thinking / Diane F. Halpern. 5 Edition.-New York: Psychology Press, 2014. 654 p.

15. Elder, L. A brief conceptualization of critical thinking. Retrieved January. 2007. Vol. 10. 2015 p.

16. Critical Thinking: A Methodological tools for Geographical Research. URL: https://www.academia.edu/11842370/Critical_Critical_thinking_A_methodological_tool_for_geographical_research

17. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен / О. І. Пометун // Український педагогічний журнал. – 2018. – № 2. – С. 89–98.

18. Шквир О. Критичне мислення молодших школярів: сутність і особливості / О. Шквир // Молодь і ринок. – 2019. – № 4. – С. 27–32.

19. Лякішева А. Ретроспективний огляд поняття «критичне мислення» / А. Лякішева, В. Віток, І. Кашуб'як // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – 2019. – Вип. 1. – С. 29–37.

20. Бреславець Н. О. Застосування технології критичного мислення при вивченні іноземної мови у вищій

школі / Н. О. Бреславець // Наук. зап. Терноп. нац. пед. ун-ту. Сер. Педагогіка. – 2014. – № 1. – С. 114–120.

21. Бондар В. І. Критичне мислення в психології та педагогіці: сутність, розвиток, формування / В. І. Бондар ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т педагогіки і психології. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – 106 с.

REFERENCES:

1. Pro osvitu : zakon Ukrainy [Education: the law of Ukraine]: stanom na 1 liut. 2019 r. : vidpovidaie ofits. tekstu. – Kharkiv : Pravo, 2019. – 135p. [in Ukrainian].

2. Standart vyshchoi osvity Ukrainy dlia persho-ho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity (haluz znan – 27 Transport, spetsialnist – 271 Richkovyi ta morskiy transport.[The standard of High education of Ukraine for bachelor degree, branch of knowledge – 27 Transport, specialty 271 River and Sea transport]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/271-richkoviy-ta-morskiy-transport-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].

3. Kudryavtseva V., Bobrysheva N. (2019). Techniques to integrate critical thinking into Maritime English course. Kherson: Molodiy vchenyi. № 71.2. – P. 91–95. [in English].

4. Holovska I. H. (2014) Upravdzhennia stratehii krytychnoho myslennia na urokakh anhliiskoi movy [The implementation of critical thinking strategies in English lessons]. Nauka i osvita. № 2. – P. 72–77. [in Ukrainian].

5. Kurnos L. B. (2015) Rozvytok krytychnoho myslennia uchniv na urokakh anhliiskoi movy [the development of critical thinking of pupils in English lessons]. Tavriiskyi visnyk osvity. № 2(1). – P. 162–167. [in Ukrainian].

6. Pinchuk I. O. (2018) Osoblyvosti rozvytku krytychnoho myslennia maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy pochatkovykh klasiv [The peculiarities of the development of critical thinking of future english language teachers of primary school]. Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Ser. : Pedahohichni nauky. – № 1. – P. 102–110. [in Ukrainian].

7. Dido N. D. (2015) Do problemy vykladannia dilovoi anhliiskoi movy dlia studentiv nemovnykh fakultetiv VNZ [To the problem of business English teaching process for non linguistic students of high educational institutions]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia : Pedahohika. Sotsialna robota. Vyp. 35. – P. 62–65. [in Ukrainian].

8. Starovoiit T. P. (2017) Motyvatsiini chynnyky, yaki spryiaiat uspishnosti u vvychnni anhliiskoi movy studentamy «nemovnykh» spetsialnostei [The motivation factors of contributing to English language learning success of non linguistic students]. Molodyi vchenyi. № 8. – P. 175–179. [in Ukrainian].

9. Kozyra V. M. (2017) Tekhnolohiia rozvytku krytychnoho myslennia u navchalnomu protsesi [The technology of critical thinking development in learnignprocess]. Ternopil : Aston. – 59 p. [in Ukrainian].

10. Kurtis S. Meredith, Jeannie L. Steele. Classrooms of Wonder and Wisdom: Reading, Writing, and Critical Thinking for the 21st Century. 2010. 172 p. [in English].

11. Piaget J. The Psychology of Intelligence. New York: Routledge, 1950. 191 p. [in English].

12. Vygotsky L. S. Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. [in English].
13. Popper K. Knowledge and the Body-Mind Problem: In defense of interaction. Routledge, 2013. 151 p. [in English].
14. Halpern, D. F. Thought and knowledge: an introduction to critical thinking / Diane F. Halpern. 5 Edition.-New York: Psychology Press, 2014. 654 p. [in English]
15. Elder, L. A brief conceptualization of critical thinking. Retrieved January. 2007. Vol. 10. 2015 p. [in English].
16. Critical Thinking: A Methodological tools for Geographical Research. URL: https://www.academia.edu/11842370/Critical_Critical_thinking_A_methodological_tool_for_geographical_research [in English].
17. Pometun O. I. (2018) Krytychne myslennia yak pedahohichni fenomen [Critical thinking as pedagogical phenomenon]. Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal. № 2. – P. 89–98. [in Ukrainian]
18. Shkvyr O. (2019) Krytychne myslennia molodshykh shkoliariv: sutnist i osoblyvosti [Critical thinking of primary pupils: essence and peculiarities]. Molod i rynok. № 4. – P. 27–32.
19. Liakisheva A. (2019) Retrospektyvnyi ohliad poniatia «krytychne myslennia» [Retrospective review of the notion critical thinking]. Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy. Vyp. 1. – P. 29–37.
20. Breslavets N. O. (2014) Zastosuvannia tekhnolohii krytychnoho myslennia pry vyvchenni inozemnoi movy u vyshchii shkoli [The implementation of critical thinking technology at higher school]. Naukovi zapysky. Ternopil. natsiobnalnogo. ped. universitetu. Ser. Pedahohika. № 1. – P. 114–120.
21. Bondar V. I. (2015) Krytychne myslennia v psykholohii ta pedahohitsi: sutnist, rozvytok, formuvannia [Critical thinking in psychology and pedagogy: essence, development, creation]. Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova, In-t pedahohiky i psykholohii. – Kyiv : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, – 106 p.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2019.

The article was received 21 October 2019.